

Jónás Melinda

Az istálló rendje

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Gondozási feladatok

A követelménymodul száma: 1688-06 A tartalomazonosító száma és célcsoportja: SzT-002-30

AZ ISTÁLLÓ MUNKARENDJE

ESETFELVETÉS–MUNKAHELYZET

A lovaglás, lovassportok és a lóval való foglalkozás világszerte egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek. A lovak tartástechnológiája házasításuk óta jelentős átalakuláson ment keresztül. Az elsődleges cél a természetes környezetükből kiemelt és munkára fogott lovak ellátása, számukra kényelmesebb, a természetes körülményekhez jobban hasonlító tartási rendszerek kialakítása.

1. ábra. Lovak természetes környezetükben

A lovak a természetben csoportosan élnek /1. ábra./, idejük nagy részét mozgással és táplálkozással töltik. Sajnos az egymástól való elzárttság, a mozgás jelentős korlátozása, mozgásszervi, emésztőrendszeri valamint légúti betegségek, különböző „rossz szokások” kialakulásának veszélye még a legnagyobb gonddal kialakított bokszos istálló esetén is fennáll.

Amennyiben olyan körülmények közé kerülnek az állatok, hogy nem képesek alkalmazkodni a mesterséges környezethez, úgy az állatok jólléte nagymértékben romlik. Hogyan tudjuk az állatok jóllétét a megfelelő istállórenddel, munkarenddel javítani?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

Az első és legfontosabb az istállóban az állandó **munkarend** figyelembe véve az állatok bioritmusát és a munkavégző ember igényeit és képességeit. Meg kell határozni a különböző munkák idejét, tartalmát, az etetés, itatás, ápolás és a lovak munkavégzésének időbeosztását, amit össze kell hangolni az ember és nem utolsósorban a rá bízott állat igényével.

A rendszerességgel, következetesen végzett munka hatékony és gyors lesz, csökkennek a balesetek, az állatok kiegyensúlyozottabbak, nyugodtabbak lesznek, ezzel javul kondíciójuk, teljesítményük.

Heti munkabeosztás					
Időpont	Munka	Utolsó	Utolsó	Csúszópótló	Utolsó
7:00-7:30	Állomány ellenőrzés, takarítás, ábrák	Állomány ellenőrzés, állomány ellenőrzés, takarítás, ábrák	Állomány ellenőrzés, állomány ellenőrzés, takarítás, ábrák	Állomány ellenőrzés, állomány ellenőrzés, takarítás, ábrák	Állomány ellenőrzés, állomány ellenőrzés, takarítás, ábrák
7:30-8:00	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
8:00-8:30	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
8:30-9:00	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
9:00-9:30	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
9:30-10:00	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
10:00-10:30	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
10:30-11:00	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
11:00-11:30	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
11:30-12:00	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
12:00-12:30	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
13:00-13:30	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
14:30-15:30	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés
16:30-18:00	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés	Állomány ellenőrzés

2. ábra. Egy istálló heti munkarendje

Fontos, hogy az istálló napi munkarendje minden dolgozó számára, jól látható helyen ki legyen függesztve /2. ábra/, ill. a dolgozók havi munkabeosztása is előre rögzítve legyen, a jelenléti ívet naprakészen vezessék. Az istálló munkarendjét befolyásolja a tartástechnológia, az istállótípusok kialakítása.

Különböző istállótípusokról beszélhetünk:

Tartástechnológia szerint:

- futóistálló
- állásos istálló
- bokszos istálló

A tartott állatok ivara, kora, hasznosítása szerint:

- tenyészmének
- tenyészkanca
- csikók
- sport vagy egyéb hasznosítású lovak istállója

A különböző tartástechnológiák, és istállótípusok jelentősége: takarmánybiztosítás, egységmegóvás, jó közérzet kialakítása, az állatok egészségének megőrzése-, munkavégző képességük javítása.

AZ ISTÁLLÓMUNKÁK ESZKÖZEI

1. Az istálló rendjének kialakításához szükség eszközök, szerszámok

A szerszámok használatakor a balesetvédelmi szabályokat minden esetben szem előtt kell tartani, ezért fontos a balesetvédelmi oktatás, melynek az első munkanapon kell megtörténnie, s a dolgozót maradéktalanul tájékoztatni kell a munkája során használt eszközök helyes módjáról, szabályairól.

A szerszámok használata esetén higiéniai, egészségügyi szempontból fontos, hogy külön eszközöket, szerszámokat használjunk az etetés-, és a trágyázás egyes munkafázisaihoz. Ha erre nincs módunk, akkor minden szennyezéssel, fertőzéssel együtt járó munkafolyamat után a szerszámokat tisztítani, fertőtleníteni kell. Ha külön szerszámaink vannak az egyes munkafolyamatokhoz, akkor is 2-3 havonta célszerű az összes használatban lévő eszközt fertőtleníteni. Célszerű a szerszámokat jól látható módon megjelölni, festékkel vagy szigetelő szalaggal ellátni pl.: piros színű trágyázáshoz használt eszközök, kék színű az etetéshez használt szerszámok.

Használt szerszámok

Az istállóban leggyakrabban használt eszközök: lapát, seprű (vessző és cirok), vasvilla, talicska, gereblye, vödör, lombseprű, trágyaszedő készlet.

- **Vasvilla:** rugalmas acélból készítik, lehet három-, négy-, és ennél sűrűbb ágú változata is. Nyele általában fából készül, ami lehet egyenes és hajlított. Általában szálal takarmányok alományagok adagolására, rakodására és trágyázásra használják. Fontos, hogy használatakor körültekintően járjunk el hegyei miatt nagyon balesetveszélyes.
- **Lapát:** acél-, alumínium lemezből, vagy műanyagból készítik. Három oldalról körbefutó szegélye miatt laza szerkezetű anyagok rakodására alkalmas. Általában fa nyéllal látják el. Alakja, mérete, formája széleskörű.
- **Seprű:** többféle változata ismert. Lehet vesszőseprű (ágseprű), cirokseprű, műanyag seprű. A vesszőseprű kiválóan alkalmas udvarok, egyenetlen felszínű beton, nehezebb szennyeződések, avar seprésére. A cirokseprű a kisebb szennyeződések eltávolítására, egyenetlen talajfelszín, padozat esetén használatos, ill. nagyon kiváló istállók és egyéb kiszolgáló épületek pókhálózására.

- **Gereblye:** a gereblye fogai lehetnek íveltek vagy egyenesek. Anyaga általában kovácsoltvas, de lehet erősebb műanyagból is. Általában a szemes trágya összehúzására-, trágyaszedőbe rakására, udvar rendben tartására használjuk.
- **Lombseprű:** hosszú nyéllal ellátott, vékony, rugalmas acéllemezekből, vagy erős, rugalmas műanyagból készült legyező formájú eszköz. Elsősorban lomb összehúzására alakították ki, de alkalmas az elhullott széna, szalma összetakarítására is.
- **Trágyaszedő lapát:** anyaga az utóbbi időben műanyagból készül alumínium nyéllal és gereblyével. Régebben főleg fából készítették. Kialakítása az alumínium nyélre merőlegesen helyezkedik el a műanyag lapát megemelt, megmagasított peremmel, hogy minél több trágya, szemet befogadására legyen alkalmas.
- **Vödör:** anyaga lehet bádóg, alumínium, műanyag, gumi. Általában füllel van ellátva. Feladata folyadék, takarmány stb. hordása, tárolása, kiadagolása, ill. a tisztítási folyamatoknál elengedhetetlen a szerepe.
- **Talicskák:** lehet **trágyahordó talicska** és **takarmányhordó talicska**. A trágya eltávolításához használt talicska általában gumikerékkel ellátott, fémvázzal és tartállyal rendelkező szállítóeszköz. A tartály része készülhet lemezből, műanyagból, fából. A takarmányszállítására használt talicska szintén gumikerekű, és hosszú fém vázból áll, hogy sok takarmányt lehessen szállítani rajta.

3. ábra. Trágyahordó talicska

2. Az istállómunkák eszközeinek tárolása

A tárolásra legalkalmasabb egy szerszámos kamra, ahol a szerszámokat az erre a célra kialakított szerszámtároló állványra kell felhelyezni, elsősorban baleset megelőzés és esztétikai szempontok miatt. Az istállóban szerte széthagyott szerszámokban a lovak, gondozók elakadhatnak, sérüléseket szenvedhetnek. Ha nincs módunk külön szerszámos kamrát kialakítani, akkor is célszerű az istálló valamelyik sarkában, egy kevésbé forgalmas helyen, vagy egy üresen álló bokszban egy szerszámtároló állványt elhelyezni, és azokon tárolni az eszközöket.

4. ábra. Szerszámtároló állvány

Az istállóban és környékén előforduló munkálatok sokszínűsége miatt, még az előbb felsoroltakon kívül sokféle eszközzel és tisztítószerrel találkozhatunk, fontos, hogy ezeket elkülönítve, rendszerezve tároljuk, a vegyszereket, kemikáliákat, pedig egy jól zárható szekrénybe, melyhez csak az illetékesek juthatnak hozzá.

Az eszközök használatakor fontos betartani:

Az etetéshez és a trágyázáshoz mindig különböző szerszámot használjunk, amiket jól láthatóan különböző színnel jelöljük meg

A vegyes használatra alkalmazott szerszámokat használat előtt fertőtlenítsük le

Két- három havonta az összes használatban lévő szerszámot érdemes lefertőtleníteni

Etetésre, itatásra mindig ugyanazt a vödröt használjuk, ne cseréljük fel őket

Etetés után a szemestakarmány kiadagolására szolgáló eszközöket mindig mossuk el, hogy ne savanyodjon, romoljon bele

Utazás alkalmával mindig vigyünk magunkkal saját etető-, itató berendezést

A BELSŐ KÖRLETREND KIALAKÍTÁSA

3. A trágyázás és almozás

Mindkét munkafolyamat szerepet játszik a jó közérzet kialakításában és az egészségvédelemben. Ha nem végezzük el rendszeresen, akkor problémákat okozhat a gyomor és légutakban, illetve a paták is károsodhatnak.

A trágya eltávolítása

A trágya eltávolításának menete, és időbeni eloszlása, munkaerő szükséglete függ a tartástechnológiától.

Bokszos tartás esetén: naponta, reggeli időben célszerű elvégezni a trágyázást. Menete: a szénát egy helyre rakjuk, általában az etetőcsésze alá, majd a boksz egyik felébe félrerakjuk a kiválogatott a száraz almot is. Ezt követően eltávolítjuk a trágyát és a szennyezett alományagot, szalmát, majd egy gereblye, seprű vagy lapát segítségével az összes szemes-trágyát kiszedjük és talicskába vagy pótkocsira rakjuk. Ezzel egy időben ellenőrizzük le mindig az etető-, itató berendezéseket nem szennyeződtek-e a munkálatok során. A munkafolyamat megkezdése előtt, érdemes a lovakat karámba elhelyezni, vagy átvezetni egy másik bokszba, ha erre nincsen lehetőségünk és egy élénkebb nyugtalanabb ló bokszát takarítjuk érdemes erre az időre lekötöni, hogy a munkában ne zavarjon minket. A nap folyamán célszerű az etetések előtt az almot megigazítani és a szemes-trágyát leforgatni és eltávolítani a bokszból. Ezzel a rendszeres munkával sok alományagot tudunk megtakarítani, ill. nagyban javítható az istálló levegője, kisebb az ammónia terhelés és az állatok komfortérzete jobbá válik.

5. ábra. A szemes trágya eltávolítása

Állások esetén: naponta, reggeli időben célszerű elvégezni a trágyázást. Menete: a szénát feligazítjuk a jászol, etetőcsésze alá, majd a kiválogatott a száraz almot az állás első felébe rakjuk félre. Ezt követően eltávolítjuk a trágyát és a szennyezett alományagot, szalmát, majd egy gereblye, seprű vagy lapát segítségével az összes szemes-trágyát kiszedjük és talicskába vagy pótkocsira rakjuk. A nap folyamán itt is célszerű rendszeresen gyűjteni a lovak alól a keletkezett szemes trágyát egy talicskába, majd a tárolóba, pótkocsira juttatni.

Mélyalomnál: a trágyázást $\frac{1}{4}$ – $\frac{1}{2}$ évente végezzük el. Általában tavasszal legelőre engedés után, és ősszel a legeltetési idény befejezése előtt kell elvégezni. A mélyalom eltávolítását általában gépekkel végzik, kézi munkaerő szükséglete csekély.

Almozás

Az alomanyag feladata a trágya és vizelet felszívása, a keletkező ammónia részbeni megkötése, az állatoknak megfelelő komfortérzet kialakítása, és szigetelés és puha fekvőhely biztosítása, ha az állat lefekszik. Nem eldöntött tény, hogy a jelenleg kapható alomanyagok közül melyik felel meg leginkább az állatok igényének. Fontos, hogy puha és száraz legyen, mert a nedves, szennyezett alomra a lovak ösztönösen nem szívesen fekszenek le.

6. ábra. A trágya eltávolításának mozzanatai

Alomfajták: búza vagy rozsszalma, faforgács (általában olyan állatoknál használjuk, melyek feleszik maguk alól a szalmát), fűrészpor, szeletelt papír, faforgács-pellet, gumiszőnyeg stb.

Az alomanyagot tárolhatjuk bálában, mely lehet kiskocka, nagykocka vagy körbála. Illetve tárolhatjuk még zsákban, vagy ömlesztett formában. Figyelnünk kell, hogy ne legyen penészes, rothadt, sőt, vizes alom sem kerülhet be, bálamadzagról nem is beszélve! A szemetet és drótot ki kell szedni, ha esetleg van benne.

Az almozás menete: a félretett száraz almot szétterítjük, ez általában törekesebb, tehát jobb a nedvszívó képessége, majd behordjuk a friss almot, a rossz minőségű, penészes rothadt részeket nem használjuk fel, a trágyára hordjuk.

Alomanyag fajtája	Előnye	Hátránya
szalma	Puha és viszonylag meleg fekvőhelyet biztosít. Amennyiben megfelelő mennyiségben helyezik el, segít megelőzni a bokszon belüli lábsérüléseket. Könnyen beszerezhető, és az egyik legolcsóbb alomanyag a piacon. A rostszalma (pl. len) nagyobb nedvszívó képességű, míg a komlószalma kevésbé poros, és szagkötő és nedvszívó-képessége jobb, illetve kevesebb is elég.	Por, penészgomba spórák és a fel nem szívott ammónia allergiához és légzőszervi rendellenességekhez vezethet. Ha a lovak feleszik maguk alól, ez kólikás megbetegedést okozhat. Nedvszívó-képessége nem a legjobb, így a ló taposása nyomán a felszívott vizelet kipréselődik, ami pataproblémákat válthat ki.
faforgács	Puha fekvőhelyet biztosít, és a szalmánál jelentősen kevesebb a pormennyiség, valamint penészgombaspóra-mentes, így a légúti betegségben szenvedő lovaknak ideális.	Beleragadhat a patákba, ezért gyakoribb patapucolás szükséges. Kiszáríthatja a patákat, így a pataápolás nagyobb figyelmet

	Nedvszívó-képessége lényegesen jobb a szalmáénál. Könnyebb takaríthatóság jellemzi, így hatékonyabb az alomfelhasználás. Nylonzsákokban könnyen tárolható.	igényel.
faforgács-pellet	Hatékony felhasználást tesz lehetővé a tömörített formában való tárolás. A zsákot kibontva, kismennyiségű víz hozzáadásával térfogata sokszorosára nő. A vizelet megkötése során „gombócok” keletkeznek, amelyeket könnyen el lehet távolítani. Kíméli a ló patáját. Nedvszívó-képessége jó.	Viszonylag magas ár. Szagmegkötő-képessége gyengébb.
gumiszőnyeg	Teljesen pormentes, bár kis mennyiségű alom használata ajánlott. Csúszásmentes, így sérülések könnyebben elkerülhetőek. Ha a boksz falán derék magasságig elhelyezzük, akkor egyes lábsérüléseket is elkerülhetjük, valamint a csípőszöglet leverését. Könnyen alkalmazható. Drénezett változat ajánlott a jobb nedvesség-elvezetés érdekében. Hosszú távon az alomköltségeket jelentősen csökkenti.	Bekerülési költsége magas, bár hosszú távon megtérül. Szakszerűtlen lerakása és takarítása fertőzési gócok kialakulását eredményezheti.
fűrészpor	Puha fekvőhelyet biztosít. Nagyon jó nedvszívó képesség és szagmegkötés. Penészbomba mentes és a lovak nem eszik fel maguk alól.	Nagyon terheli a légutakat, könnyen beleragad a patákba, és ki is szárítja.
szeletelt papír	Nedvszívó képessége a papír fajtájától függően jó. Ha keletkezett mellékterméket használunk, akkor olcsó alomanyag. Nagy előnye, penészgomba és pormentes.	Eszztétikai látványához nem szoktunk. Nem egyszerű beszerezni. Keletkezett trágyája nem keresett.

4. A trágya tárolásának szabályai

Az istállóból kikerülő trágyát gyűjthetjük pótkocsira, ami ha megtelik a trágya vagy egy EU szabványnak megfelelő trágyatárolóba kerül, vagy fermentálóba.

7. ábra. A trágya pótkocsira történő gyűjtése

A helyes mezőgazdasági gyakorlat szabályai közül a trágyatárolásra vonatkozó előírások elsősorban a nitrát érzékeny területeken gazdálkodókat, valamint az állattartókat érintik, nekik különös gondot kell fordítani ezek betartására.

A trágyatárolónak függetlenül attól, hogy istálló- vagy hígtrágya kerül-e bele, mindenképpen szivárgásmentes, korrózióknak ellenálló anyagból kell készülnie.

A trágyát szigetelt alapú, a trágyalé összegyűjtésére is alkalmas gyűjtőcsatornákkal és aknával ellátott trágyatárolóban kell tárolni. Ezt a tárolót hat hónapnak megfelelő kapacitással kell kialakítani. Kisebb állattartó telepek esetében a tároló kialakítására szabott határidő már lejárt, azonban az IPPC üzemek (úgynevezett: legnagyobb állattartók) esetében ez a határidő 2012–2013.

Az előírások kiterjednek a megfelelő trágyatárolásra is, ennek megfelelően az ideiglenes trágyakazal (trágyaszarvas) követelményei jelentősen megváltoztak. Ennek megfelelően vízbázis-védelmi területen trágyatároló nem létesíthető. Elszivárgás elleni védelem nélkül nem létesíthető ideiglenes trágyakazal és nem tartható fenn vízjárta, valamint alagcsövezett táblán. November 15. és február 15. között nem létesíthető trágyakazal mezőgazdasági művelés alatt álló táblán, valamint fagyott, vízzel telített, összefüggő hótakaróval borított talajon.

8. ábra. Trágyaszarvas

Ideiglenes trágyakazal csak akkor létesíthető, ha

- 100 méter távolságon belül nincs felszíni víz,
- a talajvíz legmagasabb szintje 1,5 méter alatt van,
- a talajvíz legmagasabb szintje egységben ugyan 1,5 méter felett van, de a tárolt trágyakazal közvetlen környezetében a talajvíz szintje 1,5 méter alatt van.

Az adott évben felhasználható mennyiségnél több istállótrágya a művelés alatt álló táblán nem tárolható, és az ideiglenes trágyakazal minden évben más helyszínen kell kialakítani. Ideiglenes trágyakazalban a trágya maximum két hónapig tárolható.

9. ábra. EU szabványnak megfelelő trágyatároló

5. Istálló tisztántartása és szellőztetése

Napi munkálatok

Az **etetések**et a munkarendet betartva rendszeres időközönként, naponta minimum háromszor és azonos időben hajtsuk végre. Nagyon fontos az etetési idők pontos betartása, ha az állat nem jut a szokott időben takarmányhoz azt stresszként éli meg, nyugtalaná válik. Az etetések alkalmával tartsuk be a sorrendet! Először mindig szálastakarmányt adunk a lovaknak, majd elvégezhetjük a seprést és kb.10–15 perc elteltével, mikor már nyugodtan szénázik, megkaphatják az abrakot is. Ezzel sok rossz tulajdonság kialakulását és emésztőrendszeri problémákat is elkerülhetünk.

Az istállómunkák alkalmával rendszeresen **ellenőrizzük az etető-, itatócsészék** tisztaságát, működését. Ha nem áll rendelkezésünkre önitató, akkor naponta több alkalommal, rendszeresen itassuk meg az állatokat. Nyári hőségben az itatások számát célszerű akár megduplázni.

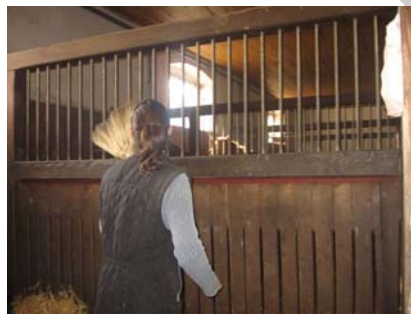

10. ábra. Az etető-, itató csésze ellenőrzése

A trágyázás és almozás, ill. az etetések befejeztével naponta több alkalommal kell az istállót felseperni. A **sepréshez** használhatunk cirok-, vessző-, vagy műanyag seprűket. A sepréseket főleg almozás után akkor célszerű elvégezni, ha nincsen ló az istállóban. Ha ez nem kivitelezhető ajánlott felfolcsolni az istálló folyosóját seprés előtt, ill. az ajtókat, nyílászárókat úgy kinyitni, hogy a lovak egészségét és nyugalma veszélyeztető huzat ne keletkezzen, de a légáramlás segítse a keletkezett por mielőbbi eltávozását. Fontos betartanunk ezeket az apró lépéseket, ha nem akarjuk, hogy lovaink és saját légzőrendszerünk felesleges terhelésnek legyen kitéve.

Az időszakos munkák

Az istállóban év közben többféle munkát is rendszeresen el kell végeznünk. Rendszeresen illik a bokszokat, nyílászárókat portalanítani, pókhálózni, 2-3 havonta nedvesen tisztítani, fertőtleníteni. Portalanítást akkor végzünk, amikor az istállóban nincsen ló. Seprűvel, szivaccsal, festőecsettel. És lehetőleg huzat legyen, hogy a por ki tudjon távozni.

11. ábra. A bokszfalak portalanítása, pókhálózása

Hetente érdemes az etető-, itatócsészéket kimosni, szükség esetén (állományváltás, betegség) fertőtleníteni. Évente min. két alkalommal általában tavasszal és ősszel ajánlott a bokszokat, istállót kimeszelni, fertőtleníteni, évente egyszer elvégezni a gázosítást, rágcsálóirtást (csapdákkal a takarmányos részre és a nyergesbe). A kopott fa-, fémfelületeket szükségszerűen lefesteni, a javítási munkákat rendszeresen elvégezni.

Szellőztetés: Az elhasznált levegőt cseréljük ki, a gázokat távolítsuk el.

Istálló klíma: Függ az egyedszámtól és az istálló méretétől, külső hőmérséklettől, páratartalomtól, káros gázok mennyiségétől, por és mikrobatartalomtól, légmozgástól, légviszonyoktól. A ló jól tud alkalmazkodni a hőmérsékletváltozásokhoz, ha a hőszabályzó rendszere rendben van. A páratartalom a külső hőmérséklettől, egyedszámtól, bőrlégzéstől, kilélegzett levegő mennyiségétől, vizelet és bélsárürítéstől, itatók rendszerétől, takarítási munkáktól függhet.

A lovak légzőrendszere különösen érzékeny a porra és káros gázokra, ezért állategészségügyi szempontból rendkívül fontos, hogy megfelelő legyen a légmozgás, és friss levegőt biztosítsunk. A por- és csíratartalmat, valamint a káros gázok koncentrációját olyan szinten kell tartani, hogy az a lovak egészségét ne károsítsa. Ehhez a már említett légmozgáson kívül fontos az alom és takarmány jó minősége, a lehető legkevesebb pormennyiséggel. Az istállómunka helyes szervezésével és kivitelezésével a lovakat érő porterhelés akár 80%-kal is csökkenthető, ha pl. almozás ideje alatt a lovak nem tartózkodnak az istállóban.

Megfelelő légmozgás biztosításával a lovak jól tolerálják a hőmérsékleti ingadozásokat. A légmozgás sebessége 7–14 °C között körülbelül 0,2 m/s, míg nyáron, magasabb hőmérsékleten 0,6 m/s legyen. A lovanként szükséges minimális légtér 30 m². Az optimális relatív páratartalom 60–80%. A túl magas páratartalom következtében nőhet a kórokozók, gombák és élősködők száma és terjedése. Az istállón belüli állandó hőmérséklet fenntartása nemcsak szükségtelen, de kimondottan káros lehet, mivel így az állatok természetes termoregulációs folyamatai nem indulnak be. A legjobb, ha a benti levegő hőmérséklete csak kissé enyhébb, mint a kinti.

A KÜLSŐ KÖRLETREND KIALAKÍTÁSA

6. Istálló körüli rend

Napi munkálatok

Az istálló körül napi rendszerességgel seperjünk, gereblyézzünk össze. A trágyás kocsiról lehullott szennyeződések ne hagyjuk széjjel, minél előbb gereblyézzük, seperjük össze és rakjuk a trágyára. Távolítsuk el a fákról lehullott gallyakat, az elhagyott szemetet, bálamadzagokat rendszeresen gyűjtsük.

12. ábra. Istálló körüli rend kialakítása

A trágyatároló körül a munkálatok befejeztével rendszeresen tegyünk rendet, seperjünk, gereblyézzünk össze.

Tegyük rendbe a patamosót és környékét. Rendszeresen szedjük össze a lótrágyát és egyéb szennyeződéseket, mert a lefolyóval ellátott patamosók eldugulhatnak. Téli időszak beköszönte előtt fagy mentesítsük a vízvezetéket, és a csapot.

Időszakos munkálatok

Nyári időszakban az istálló körül a fűvet rendszeresen kaszáljuk, nyírjuk. Az istálló körül található virágoskerteket gyomláljuk, kapáljuk, az elszáradt, elhervadt virágrészeket metsszük vissza.

A istálló udvarán a közlekedő utakat, járdákat tartsuk karban, a talaj egyenetlenségeket töltsük fel. Ne feledkezzünk meg a szérűskert gondozásáról, rendbetételéről sem. Ellenőrizzük rendszeresen a tűzvédelmi vizet, poroltók meglétét, épségét. A karámokat rendszeresen tartsuk karban, ellenőrizzük épségüket, van-e benne mindenhol áram, kell-e festeni, javítani.

13. ábra. Közlekedő utak karbantartása

Téli időszakban a frissen lehullott havat rendszeresen távolítsuk el, a közlekedő utakat csúszás mentesítsük, a sérülések elkerülése végett.

7. A lovarda és környezetének rendbetétele

Napi rendszerességgel tegyük rendbe a lovarda talaját, lapátoljuk be a széleit, fogasoljuk el, végezzünk talajlazítást, esetleg ha szükséges tömörítést és időjárás függvényében rendszeresen öntözzük meg. A trágya kupacokat rendszeresen szedjük össze a lovarda és istálló területén egyaránt.

Rendszeresen ellenőrizzük, és szükség szerint javítsuk a lovardai munkák során használt eszközöket. Rudak, kavaletti elemek, oszlopok, kitörők, kerítés elemek stb. A sérült, repedt akadályokat távolítsuk el vagy javítassuk meg a sérülések elkerülése végett.

14. ábra. A lovarda talajának locsolása

A jól karbantartott talaj és használati eszközök a lovardai munkákat élvezetessé, gördülékennyé teszik és csökkentik a lónak, lovasnak a sérülések veszélyeit.

8. Egyéb kiszolgáló helyiségek rendbetétele

Az istálló körül a következő helyiségekre kell még nagy gondot fordítanunk és rendszeresen karbantartanunk. A nyerges, szerszámtároló, kocsiszín, zabos (szemestakarmány tároló), patkolda, fedezettő helyiség, szociális épületek.

Az előbb felsoroltak mindegyikre igaz, hogy rendszeresen tartsuk tisztán, rendben ezeket a helyiségeket is. A legjobb, ha mindegyiknek van egy felelőse, aki felügyeli és elvégzi ezek rendbetételét. Mindegyik helységben elengedhetetlen a rendszeres rágcsáló irtás és állagmegóvás. Fontos, hogy az egyes munkafolyamatok után mindenki a szokott helyére tegye vissza a használt eszközt és mindig tisztítás és ellenőrzés után, hogy nincs-e rajta valami sérülés erősebb kopás. A rendszeresen és következetesen elvégzett munkák során zökkenőmentesen telhetnek mindennapjaik.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Tegye az állat igényeinek megfelelően növekvő sorrendbe a képen látható különböző tartástechnológiákat!

15. ábra

Írja a kép alá, hogy milyen szerszámot ábrázol!

16. ábra

Olvassa el A lovak tenyésztése, takarmányozása és betegségei című tankönyvben Dr. Mentés Katalin A ló gyakoribb betegségei című fejezetben a 259. oldalt és jegyzetelje ki, hogyan lehet megelőzni a lovak idült légsejtes tüdőátágulatát /kehességét/!

MUNKANYAG

Olvassa el Iby Zoltán A ló tartás műszaki ismeretei című tankönyvben A lovaspálya karbantartó eszközök című fejezetet a 84–85. oldalt és jegyzetelje ki, milyen eszközökkel lehet karbantartani a lovaspályák talaját!

Olvassa el Iby Zoltán A ló tartás műszaki ismeretei című tankönyvben A szerszámkamra című fejezetet a 30–31. oldalon és jegyzetelje ki, milyen eszközökkel lehet megfelelően tárolni és rendben tartani a lószerszámokat, nyergeket!

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. Feladat: Sorolja fel mit kell tartalmaznia a munkarendnek?

MUNKAVETŐANYAG

2. Feladat: Írja le, hogyan kell tárolni az istállóban használt szerszámokat! Ismertesse a különböző lehetőségeket!

MUNKAVETŐANYAG

3. Feladat: Írja le, milyen szabályokat kell betartani a szerszámok használata során az istállóban?

4. Feladat: Igaz, vagy hamis a következő állítás? Írjon I betűt, ha igaz H betűt, ha hamis a pontozott vonalra!

1. A trágya eltávolításának menete, és időbeni eloszlása, munkaerő szükséglete nem függ a tartástechnológiától.....
2. Bokszos tartás esetén hetente, reggeli időben célszerű elvégezni a trágyázást.....
3. A trágyázás megkezdése előtt, érdemes a lovakat karámba elhelyezni, vagy átvezetni egy másik boksza.....
4. A rendszeres szemestrágya szedésével sok alomanyagot tudunk megtakarítani.....
5. Mélyalomnál a trágyázást évente végezzük el.....
6. A mélyalom eltávolítását általában gépekkel végzik, kézi munkaerő szükséglete csekély.....
7. A nedves, szennyezett alomra a lovak ösztönösen szívesen fekszenek le.....
8. A vasvillát általában szálás takarmányok, alomanyagok adagolására, rakodására és trágyázásra használják.....
9. Nem célszerű az etetésnél, trágyázásnál használt szerszámokat jól látható módon megjelölni.....
10. A lovak légzőrendszere különösen érzékeny a porra és káros gázokra.....

5. Feladat: Egészítse ki a szöveg hiányzó, pontozott vonallal jelölt részeit!

A lovak légzőrendszere különösen a porra és káros gázokra, ezért állategészségügyi szempontból rendkívül fontos, hogy megfelelő legyen a,

AZ ISTÁLLÓ RENDJE

és friss levegőt biztosítsunk. A por- és csíratartalmat, valamint a koncentrációját olyan szinten kell tartani, hogy az a lovak egészségét ne károsítsa. Ehhez a már említett légmozgáson kívül fontos az..... és jó minősége, a lehető legkevesebb pormennyiséggel. Az istálló munka helyes szervezésével és kivitelezésével a lovakat érő porterhelés akár%-kal is csökkenthető, ha pl. almozás ideje alatt a lovak az istállóban. Megfelelő légmozgás biztosításával a lovak jól tolerálják a..... ingadozásokat. A légmozgás sebessége 7-14 °C között körülbelül 0,2 m/s, míg nyáron, magasabb hőmérsékleten 0,6 m/s legyen. A lovanként szükséges minimális légtérm². Az optimális relatív páratartalom%. A túl magas páratartalom következtében a kórokozók, gombák és élősködők száma és terjedése. Az istállón belüli állandó fenntartása nemcsak sürgősszerű, de kimondottan káros lehet, mivel így az állatok természetes termoregulációs folyamatai nem indulnak be. A legjobb, ha a benti levegő hőmérséklete csak kissé enyhébb, mint a kinti.

6. Feladat: Sorolja fel, milyen alomanyag fajtákat ismer!

7. Feladat: Írja a táblázat első oszlopába a számok után, hogy melyik alomanyag fajtára jellemzőek az állítások!

Alomanyag fajtája	Előnye	Hátránya
1,	Puha fekvőhelyet biztosít, és a szalmánál jelentősen kevesebb a pormennyiség, valamint penészgombaspóra-mentes, így a légúti betegségben szenvedő lovaknak ideális. Nedvszívóképessége lényegesen jobb a szalmáénál. Könnyebb takaríthatóság jellemzi, így hatékonyabb az alomfelhasználás. Nylonzsákokban könnyen tárolható.	Beleragadhat a patákba, ezért gyakoribb patapucolás szükséges. Kiszáríthatja a patákat, így a pataápolás nagyobb figyelmet igényel.

2,	Puha és viszonylag meleg fekvőhelyet biztosít. Amennyiben megfelelő mennyiségben helyezik el, segít megelőzni a bokszon belüli lábsérüléseket. Könnyen beszerezhető, és az egyik legolcsóbb alomanyag a piacon. A rostszalma (pl. len) nagyobb nedvszívó képességű, míg a komlószalma kevésbé poros, és szagkötő és nedvszívó-képessége jobb, illetve kevesebb is elég.	Por, penészgomba spórák és a fel nem szívott ammónia allergiához és légzőszervi rendellenességekhez vezethet. Ha a lovak feleszik maguk alól, ez kólikás megbetegedést okozhat. Nedvszívó-képessége nem a legjobb, így a ló taposása nyomán a felszívott vizelet kipréselődik, ami pataproblémákat válthat ki.
3,	Hatékony felhasználást tesz lehetővé a tömörített formában való tárolás. A zsákot kibontva, kismennyiségű víz hozzáadásával térfogata sokszorosára nő. A vizelet megkötése során „gombócok” keletkeznek, amelyeket könnyen el lehet távolítani. Kíméli a ló patáját. Nedvszívó-képessége jó.	Viszonylag magas ár. Szagmegkötő-képessége gyengébb.
4,	Nedvszívó képessége a fajtájától függően jó. Ha keletkezett mellékterméket használunk akkor olcsó alomanyag. Nagy előnye, penészgomba és pormentes.	Eszztétikai látványához nem szoktunk. Nem egyszerű beszerezni. Keletkezett trágyája nem keresett.
5,	Puha fekvőhelyet biztosít. Nagyon jó nedvszívó képesség és szagmegkötés. Penészbomba mentes és a lovak nem eszik fel maguk alól.	Nagyon terheli a légutakat, könnyen beleragad a patákba, és ki is szárítja.
6,	Teljesen pormentes, bár kis mennyiségű alom használata ajánlott. Csúszásmentes, így sérülések könnyebben elkerülhetőek. Ha a boksz falán derék magasságig elhelyezzük, akkor egyes lábsérüléseket is elkerülhetjük, valamint a csípőszöglet leverését. Könnyen alkalmazható. Drénezett változat ajánlott a jobb nedvesség-elvezetés érdekében. Hosszú távon az alomköltségeket jelentősen csökkenti.	Bekerülési költsége magas, bár hosszú távon megtérül. Szakszerűtlen lerakása és takarítása fertőzési gócok kialakulását eredményezheti.

8. Feladat: Írja le, hogy milyennek kell lennie a trágyatárolónak az EU előírásai szerint?

9. Feladat: Írja le milyen esetekben lehet ideiglenes trágyakazlat (trágyaszarvast) létesíteni, és mennyi ideig tárolható így trágya?

Blank writing area for question 9, containing 10 horizontal lines.

10. Feladat: Soroljon fel tíz olyan feladatot, melyet az istállón kívül rendszeresen el kell végezni!

Blank writing area for question 10, containing 10 horizontal lines.

MEGOLDÁSOK

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. feladat

1, 4, 2, 3

2. feladat

Felső sor: gereblye, lapát, hólapát, vasvilla

Alsó sor: trágyaszedő készlet, lombseprű, vessző seprű, cirok seprű

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. Feladat:

Tartalmazza a munkák idejét, tartalmát, az etetés, itatás, ápolás és a lovak munkavégzésének időbeosztását.

2. Feladat:

A tárolásra legalkalmasabb egy szerszámos kamra, ahol a szerszámokat az erre a célra kialakított szerszámtároló állványra kell felhelyezni, elsősorban baleset megelőzés és esztétikai szempontok miatt. Ha nincs módunk külön szerszámos kamrát kialakítani, akkor is célszerű az istálló valamelyik sarkában, egy kevésbé forgalmas helyen, vagy egy üresen álló bokszban egy szerszámtároló állványt elhelyezni, és azokon tárolni az eszközöket.

3. Feladat:

- Az etetéshez és a trágyázáshoz mindig különböző szerszámot használjunk, amiket jól láthatóan különböző színnel jelöljük meg
- A vegyes használatra alkalmazott szerszámokat használat előtt fertőtlenítsük le
- Két- három havonta az összes használatban lévő szerszámot érdemes lefertőtleníteni
- Etetésre, itatásra mindig ugyanazt a vödört használjuk, ne cseréljük fel őket
- Etetés után a szemestakarmány kiadagolására szolgáló eszközöket mindig mossuk el, hogy ne savanyodjon, romoljon bele
- Utazás alkalmával mindig vigyünk magunkkal saját etető, itató berendezést

4. Feladat:

1. H
2. H
3. I
4. I
5. H
6. I
7. H
8. I
9. H
10. I

5. Feladat:

A lovak légzőrendszere különösen **érzékeny** a porra és káros gázokra, ezért állategészségügyi szempontból rendkívül fontos, hogy megfelelő legyen a **légmozgás**, és friss levegőt biztosítsunk. A por- és csíratartalmat, valamint a **káros gázok** koncentrációját olyan szinten kell tartani, hogy az a lovak egészségét ne károsítsa. Ehhez a már említett légmozgáson kívül fontos az **alom és takarmány** jó minősége, a lehető legkevesebb pormennyiséggel. Az istálló munka helyes szervezésével és kivitelezésével a lovakat érő porterhelés akár **80%**-kal is csökkenthető, ha pl. almozás ideje alatt a lovak **nem tartózkodnak** az istállóban. Megfelelő légmozgás biztosításával a lovak jól tolerálják a **hőmérsékleti** ingadozásokat. A légmozgás sebessége 7-14 °C között körülbelül 0,2 m/s, míg nyáron, magasabb hőmérsékleten 0,6 m/s legyen. A lovanként szükséges minimális légtér **30 m²**. Az optimális relatív páratartalom **60-80%**. A túl magas páratartalom következtében **nőhet** a kórokozók, gombák és élősködők száma és terjedése. Az istállón belüli állandó **hőmérséklet** fenntartása nemcsak sürgősszerű, de kimondottan káros lehet, mivel így az állatok természetes termoregulációs folyamatai nem indulnak be. A legjobb, ha a benti levegő hőmérséklete csak kissé enyhébb, mint a kinti.

6. Feladat:

gumiszőnyeg, szalma, fűrészpor, faforgács, papír, faforgács-pellet

7. Feladat:

1. faforgács
2. szalma
3. faforgács-pellet
4. papír
5. fűrészpor
6. gumiszőnyeg

8. Feladat:

A trágyatárolónak függetlenül attól, hogy istálló- vagy hígtrágya kerül-e bele, mindenképpen szivárgásmentes, korrózióknak ellenálló anyagból kell készülnie. A trágyát szigetelt alapú, a trágyalé összegyűjtésére is alkalmas gyűjtőcsatornákkal és aknával ellátott trágyatárolóban kell tárolni. Ezt a tárolót hat hónapnak megfelelő kapacitással kell kialakítani.

9. Feladat:

- 100 méter távolságon belül nincs felszíni víz,
- a talajvíz legmagasabb szintje 1,5 méter alatt van,
- a talajvíz legmagasabb szintje egységben ugyan 1,5 méter felett van, de a tárolt trágyakazal közvetlen környezetében a talajvíz szintje 1,5 méter alatt van.
- az adott évben felhasználandó mennyiségnél több istállótrágya a művelés alatt álló táblán nem tárolható,
- az ideiglenes trágyakazlat minden évben más helyszínen kell kialakítani,
- ideiglenes trágyakazalban a trágya maximum két hónapig tárolható.

10. Feladat:

1. az istálló körül napi rendszerességgel seperjünk, gereblyézzünk össze
2. a trágyás kocsirol lehullott szennyeződések ne hagyjuk széjjel, minél előbb gereblyézzük, seperjük össze és rakjuk a trágyára.
3. távolítsuk el a fákról lehullott gallyakat, az elhagyott szemetet, bálamadzagokat rendszeresen gyűjtsük.
4. a trágyatároló körül a munkálatok befejeztével rendszeresen tegyünk rendet, seperjünk, gereblyézzünk össze.
5. tegyük rendbe a patamosót és környékét. Rendszeresen szedjük össze a lótrágyát és egyéb szennyeződések, mert a lefolyóval ellátott patamosók eldugulhatnak.
6. téli időszak beköszönte előtt fagymentesítsük a vízvezetéket, és a csapot.
7. az istálló körül a fűvet rendszeresen kaszáljuk, nyírjuk.
8. az istálló körül található virágoskerteket gyomláljuk, kapáljuk, az elszáradt, elhervadt virágrészeket metsszük vissza.
9. az istálló udvarán a közlekedő utakat, járdákat tartsuk karban, a talaj egyenetlenségeket töltsük fel.
10. a szérűskert gondozásal, rendbetétele
11. a tűzvédelmi víz, poroltók meglétének, épségének ellenőrzése
12. a karámokat rendszeresen tartsuk karban, ellenőrizzük épségüket, van-e benne mindenhol áram, kell-e festeni, javítani.
13. a téli időszakban a frissen lehullott havat rendszeresen távolítsuk el, a közlekedő utakat csúszás mentesítsük, a sérülések elkerülése végett

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Iby Zoltán: Lóhasználat és versenyzési ismeretek I. (FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézet Bp. 2003)

Dr. Mentés Katalin: A lovak tenyésztése, takarmányozása és betegségei

AJÁNLOTT IRODALOM

Iby Zoltán: Lóhasználat és versenyzési ismeretek I. (FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézet Bp. 2003)

A(z) 1688-06 modul 002-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
31 621 04 0000 00 00	Lótartó és -tenyésztő
31 621 04 0100 31 01	Lóápoló és gondozó
52 812 02 0000 00 00	Lovastúra-vezető

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
23 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató